

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Me?unarodni, interdisciplinarni, dvojezi?ni, online ?asopis

KROZ ME?AVU

Petar Ko?i?

Ve? se ??? i smra?ivati, a oni ne mogoše krave prodati. Niko ih ?estito i ne pogleda, a kamoli da upita za cijenu. Niko ni da se našali!

Starcu se to grdno ražali i ljuto ga zaboli, i da ?? imao suza, grko bi i bolno proplakao. Ali, onako ispa?en i satrven dugim jadom i ?emerom, samo suvo uzdahnu i krenu s trga, vode?i pogruženo na privuzi steonu kravicu, ?i?? se plava svijetla dlaka, mrkasti roš?i?i i oblo, puno vime izme?? bjeli?astih i mesnatih krakova jedva raspoznavaše u suvoj i oštroj zimskoj ve?eri. Za kravom se diže i po?e dijete — nije mu moglo biti više od dvanaest godina — drže?i ?vrsto u promrzlim rukama ljeskovu mot?icu.

Starac je stupao pognuto, vuku?i teško nogu za nogom. Si?ed je sav, koštati i krupan kao odvaljen komad onih gr?enih i neprekidno mra?nih i turobnih planina, što se muklo uzdižu povrhu njegovih sela. Po razgoli?enim, runjavim i širokim prsima nahvatalo mu se stvrđnuto inje. Uzdigao nakostriješene, debele obrve, ispod kojih mutno, kao iz neke daljine, vire umorene i gotovo umrtvljene o?i, ?? ljuma i grabi uz put.

Suva zima stegla. Odasvud bije, prži i kao ujeda, grize oštra i nemila studen. Ruštri se okorjeli snijeg, i žalobitno cvile?i ugiba se pod nogama.

— Baš niko ništa, Vujo! — trže se starac i obrnu se djetetu.

?ali ?? šut?o i umorno, iznemoglo kora?ao za kravom. Od suve studeni na njemu se bijaše sve nakostriješilo i uko?ilo. Sitne, meke dla?ice na licu mu se naježile, a ruke pocrvenjele, ?? pocrnjele od teške zime.

Kad biše nasred ?arsije, snijeg ?o?? propadati. Ljuto i kao nasilu odvaljivaše se lepirica za lepiricom, isprva teško, kao da se mu?i i nateže, ?? onda lakše, u?estanije i guš?e.

— Baš niko ni da se našali s cijenom, a evo nas i no? u ?aršiji stiže! — trže se opet starac iz misli, a u rije?ima mu, o?ima i licu drhtaše nešto bolno i o?ajno.

Sve se više smra?ava i kao da se nešto izdaleka potajno i podmuklo sprema, i prigušeno huji.

Sniježne lepirice ukrštaju se u lijetu, lome se jedna o drugu i šušte u tananom i mekom šumu povrhu njihovih glava, a njih troje, starac naprijed, krava za njim, za kravom Vujo, promi?u ?aršijom lagano i ujedna?eno, stopu za stopom.

Starca su obrvale misli, teške i crne misli, ?? potresa?u iz temelj? dušom njegovom.

Nekad je on bio najnaredniji i najzgodniji doma?in na cijeloj Krajini. Po dalekim selima, kasabama i gradovima, po mehanama i hanovima, na carskim drumovima od Bosne do Carigrada, govorilo se i pri?alo o zgodi i napravi Relje Kneževi?a sa Zmijanja.

Velika je snaga i zadruga u njega bila. ?? ?etrdeset, pedeset ku?ne ?eljadi radilo je na njivama njegovim, sa kojih su se u vreloj sun?anoj svjetlosti kroz planinsko, nebesko plavetnilo lomili i kršili drhtavi i zadihani glasovi, a puna i zabrekla snaga prštila i pucala ispod zagri?anih košulj? i srebrnih gerdana. I ??esma rada i rasplam?ele mladosti, ??esma uskipjele, neobuzdane planinske snage uz oštri fijuk kosa i srpova razlijevala se silno, protegnuto, u vrelom drhtanju bijelih oblih grla, ispod pomodrelih gorskih visova.

Ranom zorom otiskivaše se nebrojeno blago od Reljinih torova. Za?as bi krdo ovaca prekrilo i zabijelilo poljem ispod planine. Goveda bi u dugim redovima zamicala u planinu na pašu, da se u podne vrnu vodi na plandište. Jablan, koji je svojim razglašenim junaštvom zatvorio cijelo Zmijanje, ponosito bi se odvojio od goveda, izmakao bi naprijed, pa bi gromovito rikao, bukao, kopao nogama i zadrto raznosio zemlju rogovima.

I Relja je kao rastao, širio se. Prsa mu se napinjahu da puknu, a srce mu obuzimaše i oblijevaše neka slatka, ?udesna vrelina.

Sve mu je napredovalo, bujalo, množilo se i širilo u nedogled. I njega bi ?esto puta, kad bi pogledao na svoj mal i ima?e, obuzimala nekakva potajna, nejasna jeza i slutnj?... » Ovo se ve? odavno presipa .. preli?eva! « — prošaptao bi, drh?u?i i ugušuju?i onu strašnu i kobnu misao koja bi mu tada sinula kroz glavu.

I ra?alo ??, i raslo je, i napredovalo je: žene se bliznile, ovce se bliznile, koze se bliznile, a ul?ek sjemena bacao po deset roda. Torovi prekrilili ??l? ?olja, a staj? se okupile oko jednog zaravnjaka kao m?l? kasaba.

Glas se Reljin širio. » Šta toliko teslaišeš! Što si se toliko dig'?, nijesu na tebi toke i ilike Relje Kneževi?a! « — govorilo se kad bi se kogod stao ?ime ??nositi. Na zborovima kod crkava i manastira, na kumalima i svadbama prikazivao bi kum kumu, prijatelj prijatelju, ?ast i poštenje: » 'Vala ti, kume, 'vala ti, prijatelju! Ti mene po?estov'? ovom ?ašom, a tebe gospodini bog svakim rodod i beri?etom. Žito ti rodilo, kolo ti vozilo, i bakovi bukali k'o u Relje ?neževi?a! «

I paše su mu padale na konak. Crne gr?ke vladike visokih tendžerastih kamilavki, beskrajno dugih i širokih rukava i oblaporna srca na žutu jaspru, svra?ale su njemu i blagosiljale dom njegov i torove njegove. I on im je davao mnogo, premnogo, ne bro?e?i, n? ustežu?i se, punom šakom. Samome veziru za Kurban-bajram slati su ovnovi iz Reljinih torova. I nekakvu je buruntiju od cara zadobio. Zašto i krošto, on nije znao, niti je htio koga pitati. »Ovo meni ništa ne treba, a u redu nije da se carska jazija ??teže i povla?i ?? ku?!«, rekao je, i složio buruntiju na vatru. Njegova su muška ?eljad bila sva do zuba naoružana. Pasoše za oružje nije mu padalo na um da traži, niti je kome padalo na um da ga pita za to. ?esto ?? kupljeno od naroda oružje, ali se Relji nikad zaptije ne svratiše ni na kavu. Nešto im je bilo kao zazor.

Svugdje je bio priznat i prizvat. Ali ovamo da bude knez ili da sjedi u kakvom carskom medžlisu, nije htio ni po koje blago, niti je dao kome svom, iako se znalo da su njegovi stari sudili na Zmijanju i da je on potomak od Zmijanja Rajka što se u ???smama pjeva.

— Kad ne mogu knezovati k'o što su mi stari knezovali, ne?u da budem ni turski alabaš! — govorio ?? Relja ponosito.

Silno je mrzio ?aršilije i rijetko je silazio u ?aršiju. Tri puta u godini: kad bi smirivao miriju, kad bi tovario pi?e za krsnog imena i kad bi sa zimnice u prolj??? pratio ovce na ?agnjilo u donje krajeve.

Ve? bi se na nekoliko dana znalo kada ?? gradom minuti krdo Relje Kneževi?a sa Zmijanj?, i ?aršilije bi se iskupile na ?oškovima, i Turci bi ??sjedali n? divanima da ?efše i seire kršno i bijelo blago. Kad bi zvono sa golemog ovna predvodnika rastegnutim zvukom odavalo da su prve ovce iza grada, pošljednje bi ulazile u ?aršiju, prelijevaju?i se u punoj svjetlosti proljetnog, drhtavog sunca, a za njima bi ponosito jahao na brnjašu Relja, obu?en u modri koporan i crvene, skerletne ?akšire, sa crvenim šalom oko glave i krupnim, srebrnim tokama i ilikama na prsima, pod punim pusatom. I Turci bi se i ?aršilije divili i ?udili zgod? i bogatstvu Reljinom, a u njegovoj duši dizaše se slast i toplina, svijetla i meka kao neznana pjesma bez rije?i što se diže od zagrijane zemlje, i mirišu?i veže se sa nasmijanim nebom proljetnim.

Prepuniše se torovi, presuše se ambarska oka, prenapuni se ku?a zdrave, jedre i kršne ?eljadi, ? kesa, puna bijele i žute jaspere, silno zateže za Reljinim pripašajem.

I jednog kobnog dan? — dobro se on sje?a — nenadno se digoše vru?i planinski vjetrovi, pognaše i zavitlaše mlaku prašinu u kovitlac, rasiplju?i ?? ?? torovima, stajama i njivama njegovim. Tih dana obno? ?? u torovima ble?alo blago, torske su ljese bolno, kao da cvile, škripjele, ?obani su snivali nemile i ?udesne snove, a psi su oko torova nekako tužno, pretužno urlicali i zavijali kao gladni kurjaci usred zime na planini.

I ???? šapat od usta do usta:

— Reljin brnjaš osvan'? mrtav u bari.

— Tri junice, što su se onomadne ošturile, na?oše ?utros govedari mrtve u toru.

Orlovi mrlinaši, oni grdni planinski orlovi oguljenih, golih vratova i dugih zaoštrljenih kljunova po?eše se vijati iznad staja Reljinih i padati kraj torova. Crne vrane i gavrani u dugim, širokim jatima kobno su i zlobno graktali povrh m?l? i ima?a njegova, padaju?i na tovne mrline sa nemilim kreštanjem, a on je bolan, prebolan hodao tamo i ?m?, kao bez glave, satrven i ubijen nenadnim jadom i ?emerom. ?ama, zebnja i grozni?ava, duboka jeza drhtaše na obrazima njegovim i na obrazirna ?eljadi njegove. Svako je ?eljade strepilo i osje?alo da se nesto nevidovno uvla?i i podmuklo širi po torovima i stajama, obaraju?i nemilosno sve živo pred sobom.

— I Jablana jutros me?u silnim mrlinama na?oše mrtva u toru! — prosu se opet šapat, bolan i drhtav šapat od usta do usta, a iz polja od torova razlijegalo se žalobitno ?adikovanj? malog ?oke za svojim Jabom. I sva se ?eljad zaplakaše, zajaukaše. I Relji se grdno ražali, ali se steže, namra?i, ?? samo suvo uzdahnu i, zanose?i se kao malo u stranu, viknu:

— Ne pla?ite, ne jadikujte, djeco moja! ?l???m i jaukom ne ožali se pogibija snage moje i ljepote m???. Pjesnu, pjesnu, djeco! Jovane, Milane, Vido, Jagodo, djeco moja! Ne pla?ite, ne jadikujte, v?? se zagrlite i zapjevajte onu pjesnu od tuge goleme... onu veliku pjesnu od koje procмили i drvo i kamen, a kamoli srce u ?ovjeku! Tu ??esnu, tu veliku ??esnu zapjevajte zagrljeni i ožalite pogibiju snage moje i ljepote moje!

Mali ?? oko vas dugi dan prejadikovao nabrajaju?i Jablanove mejdane, a pred ve?e ?? zaspao na mrtvom tijelu bakovom, od koga ga nijesu mogli nikako rastaviti. Zaspao je da se nikad ne probudi. Malo srce, puno velike, djetinjske ljubavi, prepuklo je od pregoleme žalosti za svojim Jabom.

I prva se nosila krenuše iz Reljine ku?e.

Iza toga ?eljad se ???? pobolijevati i padati kao snoplj?. Nose se nosila, nižu se grobovi i promukla ženska grla bugare sinj? i crne tužbalice. Muškarci, gologlavi i raspojasi, bez crvenih pripašaja, bez modrih ?ovanih koporana, i bez krupnih toka i ilika, ubijeni nenadnom i podmuklom nesre?om, tvrdokorno šute, bez suza i jauka, ali su žalostivni, slomljeni, satrveni...

I nižu se grobovi, mali i veliki, ženski i muški. Strahota pogledati! Nagrnuli ogoljeli prosjaci i blentovi iz dalekih sela; puno ih groblje. Osjetili, nanjušili i oni, kao i one planinske proždrljive orlušine n? mrlinama, pa se otimaju o pi?e i masna ?estiva što se iznose na groblje. Obu?eni u nove mirišljave rubine, št? ostaju iza mrtvaca, prosipaju pi?e ?? grobovima, proždiru oblaporno grdne masne zalogaje, reže?i jedan na drugoga kao psi. Blentavi Šele obukao na se ?itavu novu odje?u pokojnog Markana, brata Reljina, ?? ska?e pomamno preko grobova i bu?no mumla da uši zagluhnu.

— ??! Ij ! Uj! Kako mi stoji glava?... Zar nijesam kršan i prikladan, ne budi primijenjeno, k'o i svak? gerz!... ?? ! Ij ! Uj !... Ujujuj!...

Ludi Krstan, obu?en u staj??? ruvo Luke, sinov?? Reljina, sjeo na kamen više jednog groba, podnimio se na obje ruke, pa sam za se krupno, duboko govori, kao da mu glas dolazi iz mra?nih dubina:

— Dok jednom ne smrkne, ne more drugom svanuti. Doduše, ono ne bi trebalo da tako bude, ali ljudi tako '???, ?? nek' im tako i bude. Ja nijesam ?o'jek, ?? sam blentavi Krstan, a blentavom Krstanu to je, ako ?eš, blentavi Krstane, i drago. Zar nije tako?

— Jest', brate Krstane, tako je — mijenj? glas ? odgovara sam sebi...

— Kad bude po nekoj pameti, brate Krstane, mra?ne su ovo i krvave bešjede, ali se meni ne mere ni smrknuti ni svanuti me?u ljud'ma, jer ja nijesam ?o'jek, ve? blentavi Krstan. Zar nije tako, brate Krstane?

— Tako ??, brate, tako...

I blentavi ?? Krstan i dalje nešto mumlao, pretresao, a oko njegov? se dizao i lomio grozan i ?eziv jauk i lelek. Najedanput se trže, iskola?i o?i, zinu i gr?evito zdera sa sebe svu ?dje?u i go pobježe s groblja, a za njime se nadadoše ostali blentovi sa silnom, zaglušnom vriskom i piskom. Samo ostade zloglava Kalasura, koja od malenih nogu tr?i po selima od ku?e d? ku?e i uvijek svijetu govori da nešto traži. Ve? nekoliko dana, od jutra do mraka, ona neprestano jadikuje i nari?e na groblju, ne jedu?i i ne piju?i ništa. Nude je jelom i pi?em, daju j?j haljine što ostaju iza mrtvaca, ona sve to odbija, ne?e da primi, nego samo jadikuje i neprekidno jadikuje. Rodbinu i ukopnike obuzima sve ve?a i studenija slutnj?, i oni je gone s groblj?, ali se ona uporno otima, ne?e da ide:

— Ne dirajte me, ?? sam žalobitna, ?? sam meka i bole?iva srca. Ovo su djeca moja, sestre moje i bra?a m???. '??u da i' ožalim. Niko i' ne?e onako od srca ožaliti k'o ja...

Silom je odagnaju s groblja, ali se ona opet privu?e i obno?, kad se sve smiri i utiša, hodaju?i od groba do groba, jadikuje i nari?e, duboko potresaju?i dušom zaprepaš?ene ?eljadi.

Relja, uspravan, potamnjeo u obrazima kao kakav okorjeli grešnik, prazna i uko?ena pogleda, hoda tamo i ?m?, suvo, iznemoglo šap?e i mrmlj?:

— ?udne li sre?e i crna li udesa moga!... Bože, bože, što si tako nemilostan! Što rasto?i državinu moju, što obori i razruši kraljevinu moju? Zar nijesam pis'? na namastire i crkve; zar nijesam dav'o kljastu i sakatu; zar nijesam slavio ime tvoje i prisluživ'? svije?e slavi tvojoj?...

Onda bi se najednom trgao, zanio, podbo?io bi rukama slabine, okrenuo bi se prema torovima, oko kojih se razlijegaše jeziva piska orlova i studeno graktanje vrana i gavranova, pa bi kao u?ol? jauknuo:

— O, vi crni vrani i orlovi, najedite se, nauživajte se, i napite se krvi moje i snage moje! Osnajte svoja krila, pa se visoko pod nebesa dignite i krilite zemljom i svijetom. Oglasite svojim crnim gukom i jaukom na sve strane svijeta nesre?u moju golemu i pogibiju kraljevine m??? i ljepote moje!...

? sve pomrije, leže u grob, osim njega i nekoliko mladih žena, koje se ubrzo razudaše; i sve propade, iš?eznu, svega nestade osim hude i vrlatne zemlj?, koju nemadoše niko više obra?ivati i ziratiti, i osim praznih i zagušljivih staja, iz kojih zaudaraše zadah smrti i pustoši. Torske ljese nešto svijet raznese, nešto se opet osušise i sagnjiše. Drugo sve uze nevidovni udes i razgrabiše ptice nebeske i razniješe prosjaci i sumanuti blentovi. ? on ostade sam s okorjelim mrazom i l?dom na duši, i tvrd kao kamen, crn kao ogorj?? panj u planini, spusti se iznad ognjišta na kome se vatra gasaše...

Najviše ?? ?amio u ku?i i oko ku?e, i vrlo je rijetko izlazio me?u svi?et, ko?i gledaše u nj kao u neko ?udo i strašilo. Njega bi duboko u duši zaboljelo ono bojažljivo, nejasno i tajanstveno sašaptavanje, kad bi gdjegod banuo me?u ljude koji ga ne poznaju — samo kad nešto šap?u. Svetkovina i zborova kod crkava i manastira klonio se kao žive vatre, jer se tu mnogo pri?alo i besjedilo o njegovoj strahovitoj pogibiji i udesu. Kad bi pomislio na te zborove i svetkovine duša bi mu potajno propištala, ??r se na njima ne bliješte više toke i ilike sa vitkih i vrsnih Kneževi?a, ne prašte pe?anke njihove, ne bjelasaju se u lepršanju široke boš?e, niti zvek?u meko i ujedna?eno dugi gerdani sa jedrih i nao?itih snaha i djevojaka, koj? zadihano raznose po zboru, od sopre do sopre, ?asti kumovima i prijateljima. Umukle su ? one drhtave, prikazne rije?i koje su odjekivale s kraja na kraj zbora i slatkom vrelinom slijevale se u dušu njegovu: » 'Vala ti na tvojoj ?esti i ?estvovanju, kralj?vino slavna! «

Na zborovima i svetkovinama široko se i snažno prolijevala snaga njegova i ljepota. Svega toga nema više, sve je umrlo, uvelo, iš?ezlo, da se nikad ne ??vrati. Samo su se one krupne prikazne rije?i duboko upile u dušu njegovu i živjele s njim i on s njima. Prelako ga je bilo uvrijediti. Trebalo je samo nešto re?i o njegovoj potrebi i siromaštini.

— Siroma', vukarni Relja!

— Ne dirajte m?, bra?o! Crn je udes moj, velik je jad moj i pregolema nesre?a moja... Nijesam ja vukarni Relja! Ja sam kralj brez kraljevine... car brez carevine! — uzviknuo bi o?ajno, zadrhta bi i samo bi tad gr?evito zajecao, da ga je žalost ??gledati.

Svakom svom ?eljadetu, malom i velikom, ??digao ?? Relja, odmah prvih dana, biljeg, pa je grobl?? tvrdo ogradio, sve sam, bez i?ije pomo?i.

Držao se ?isto i u redu. Sam je sebi i prao i krpio rubine. Gdjekad bi, nedjeljom i praznikom, obukao i staj??? ruvo, ali mu ono stajaše nekako tužno, neprikladno, i on se stidio od sama sebe.

— Relja, Relja, ne prili?i ti ovo ruvo više! — govorio je sam sebi i brzo ga je svla?io.

Nešto svoga blaga što mu bilo u svijetu, na maslu i na izoru, prignao je ku?i, da zametne i rasplodi, ali mu se nije dalo. Kad nešto jednom po?e, ne zaustavi se!

I malog je Vuju, sinovca i ?edinu mušku glavu, kad mu je mati umrla, povratio na starevinu.

Kad se sve staro izmaklo, kad je sasvim osiromašio i opotrebio, krenuo bi u donje krajeve, dolje gdje ga niko n? poznaj?, ?? bi radio na nadnicu. Tako bi, preko ljeta, zaradio nešto za zimu, da se prehrani i prisluži svije?e na grobovima svoje ????di. To ga je mnogo stajalo, ali on je svakih Zadušnica, i zimskih i jesenskih, palio svije?e i držao da?e i prekade.

— ?m?, vi?e li ti, Vujo, kako je leden i nemilostan današnji svijet: niko da se našali s cijenom, a sjutra su Zadušnice! — prenu se opet Relja kao iz sna, kad bijahu podaleko izmakli iz ?aršije i prihvatili se brda. — Šjutra ?? biti grobovi i biljezi naše ?eljadi mra?ni, neosvijetljeni. Nemam ?ime spomenuti mrtve svoje, niti imam ?ime darovati kljasta i sakata za pokoj duša nji'ovi'... Šta do?eka Relja Kneževi?u! — s grkim prijekorom duboko uzdahnu.

Vuj? ga nije ?uo i razbrao, ve? se sav tresao i cvokotao zubima od oštre studeni koja ga obuzimaše sa sviju strana i snažno prodiraše do srži u kostima.

Povrh njihovih glava šuštao ?? i meko lepršao snijeg koji je piskavo škripao pod nogama, a oko njih je kao bolno ?amila ?eziva bij?la zimska no?, bez glasa i daha.

Kad u Dobrnjskom Polju skrenuše s glavnog drumu prema selu, mjesec bijaše na zahodu, a skroma?na svjetlost zvijezda jedva se raspoznavaše na nepreglednoj, beskrajnoj bjelini.

Snijeg ???? guš?e lepršati kad u?oše u planinu, koju im je valjalo prije?i i spustiti se u polje.

Krava stade nešto zazirati i zastajkivati.

— Ideš li, rode? — okrenu se starac i ja?e povu?e privuzu.

— Idem, idem, — teško mali rastavi vilice.

— ?? li ti studeno?

— Da, — jedva ?ujno i s naprezanjem ?dgovori Vujo.

Relj? skide šal, strese snijeg s njega, i omota ga ?vrsto malom Vu?i oko glave i ušiju.

— Utopli se malo, pobogu brate, jer sve mi se ?ini da se sprema velika me?ava... Tu mot?icu baci, ????, iz ruke, pa ruke metni u njedra... Evo ti ove m??? 'aljine, pa se dobro umotaj, — re?e starac, skide haljinu, i ostade skoro upola go.

— A ti, stri?e?

— Men?, dijete, ne treba ništa. ?? se ne bojim ništa, ni me?ave, ni vjetra, ni studeni... Silne su mene me?ave bile i gonile, pa mi ne mogoše ništa...

Visoke omorike pod teškim injem stadoše se lagano njihati i povijati, škripe?i i zbacuju?i sa sebe pune pregršti sni?ega.

Relju nešto žignu kroz srce. On samo mahnu glavom i po?e, šap?u?i, pun slutnje:

— Ovo se sprema me?ava. Znam ja Zmijanje, znam ?? ?ud našije' planina i ove naše zle'ude, vrljetne zemlje: sve to potajno i podmuklo reži!

Najednom se nenadno zadrmaše u vrhovima jele i omorike ????, silni??, a jaka se i bu?na me?ava diže, kao da se cijela planina iz temelja potrese.

Njima se smr?e pred o?ima. Snijeg ih je sve ???? zasipao, me?ava im ?? disanje zaustavljala, ? oni su grabili naprijed, posr?u?i i zanose?i se.

— Ideš li, rode?

— Idem, idem, — jedva je odgovaralo dijete, drh?u?i više od straha nego od studeni.

— 'Ajde, rode, 'ajde... O, strašne no?i i me?ave, — ?e ?? mi ovo ubogo siro?e mo?? glavu izgubiti! — šaptao ?? starac i probijao se svom snagom kroz me?avu.

Umoreni i malaksali od silnog naprezanj? i oštrog šibanja razlju?enih vjetrova, oni bi zastali da odahnu, da se odmore, osluškuju?i sa neizmjernim strahom i zebnjom kako bijesni no?ni vihori urlaju i potresaju, rekao bi, i nebom i zemljom, lom??i i krše?i sve pred sobom.

Katkad me?ava utoli, vjetrovi se smire, stišaju. Ništa se ne ?u??, ništa se ne osje?a do njihovo kratko, iznemoglo disanje, i ono lagano, drhtavo izumiranje vjetrovo što treperi i klizi ?? sniježnoj bjelini oko njih.

— ??remo li, Vujo? — viknuo bi starac poslije odmaranja, stežu?i ?vrš?e privuzu u rukama.

— ??remo, moremo! — odgovarao je Vujo, a u glasu mu je sad drhtao onaj ludi, vreli planinski prkos, koji se sve silnije budi i planti, i u malom djetetu, što je naprezanje ve?e.

— Naprijed, Vujo!— uzviknu Relja, prikupljaju?i svu snagu, kao da ?? se s nekim u koštac hvatati.

Za ?asak se opet nenadno diže me?ava. Jele su se ljulale iz korjena, škripe?i bolno, i vjetrovi su sa njihovih vrhova u pomamnom bijesu i zvizgu trgali i raznosili ogranke i inje na sve strane.

Prije?oše planinu i si?oše u polje. Putevi su bili zameteni, nigdje prtine, ni znaka, ni daha od života, a bura neprekidno bjesni i urla.

Udariše na pometeni?ke biljege, kojih je mnogo, premnogo na Zmijanju, i Relja osjeti da su zabasali, ?? viknu iz sveg glasa:

— Pomagajte, pomete nas me?ava! Zabasali smo... Zabasali smo!...

Njegov iznemogli glas do?ekaše i zgrabiše vihori i, kao osvetni?ki, pomamno ga rastrgoše i razniješe po uzbješneloj ludoj no?i zmijanjskoj. Kad se malo, za ?asak jedan samo, stiša bura, on opet viknu:

— Pomagajte, zabasali smo... zabasali smo! Pomete nas me?ava...

Ispred Nakomi?i? a ku?a, ?i?? je odvajkada bilo da spasavaju zalutale putnike i namjernike što u zimu prelaze preko Zmijanja, liznu širok i visok plamen zapaljene slame i ?u se snažan protegnut uzvik:

— Nadesno, bra?o, nadesno!

Relja napreže svu snagu i jurnu preko smetova prema plamenu, koji se visoko u nebo dizaše, povijaju?i se pod udarcima vjetrova, sad na jednu, sad na drugu stranu.

I Vujo grabi, i on se o?ajno otima, ali se sve više umara, malaksava, snaga ga ostavlja?, izdaj?, a ona? mali rasplam?eli prkos dogorjeva u njemu, gasi se.

— Ideš li, rode?

— Idem, idem, nemo?no odgovara dijete posr?u?i, padaju?i i ustaju?i, dok najednom zviznu snaž?n vihor i debeo ga smet udari u prsa. Vujo jauknu i iznemoglo pade.

— Ideš li, rode? — vikao je Relja poizdaleka.

— Idem, idem, — ?inilo se starcu da ?uje djetinji glas.

— ‘Ajde, rode, ‘ajde! — mrmljao ?? potmulo Relja, podme?u?i prkosno svoja gola, razdrljena prsa nemilosrdnom i neodoljivom šibanju planinskih ljutih vihora.

U njemu se bijaše rasplam?ela divska snaga, svi mu se živci napregli. Posr?e, pada, ustaj?, zanosi se i jezivo osje?a kako se bori s ne?im strašnim, nevidljivim, što ga davi, guši, zaustavlja mu paru i disanje.

— Ideš li, rode? — viknu opet i nesvjesno se obrnu, ali ne bi?aše ni krave ni Vuj?.

On držaše samo komad privuze u ruci. Ka?u mu strgli vjetrovi i odnijeli, a opanci mu negdje spali i ostali u snijegu. Bio ?? bos i skoro go. Pribra svu snagu, i posr?u?i preko smetova, potr?a natrag.

— Vujo!— ???no, silno jauknu i pade kraj malog, s koga bijahu vjetrovi snijeg raznijeli.

Negdje u daljini, sa plan?nskih ovršaka, razlijegalo se po uznemirenoj zimskoj no?i studeno vijanje gladnih vukova, miješaju?i se sa urlikom i lomljivom pobješnelih vjetrova, koji potresaju zemljom, nose?i kao nevidljivi divovi na svojim snažnim ple?ima grdne smetove, i razbacuju?i ih razlju?eno na sve strane ... Zvižde vjetrovi, zvižde i urli?u, ? polumrtva se usta ljube i izdišu u slatkoj smrti...

[Link: The Zmijanje Embroidery](#)

Petar Ko?i? 1877-1916

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.